

Түйларимиз ҳақида ўйларимиз

05:07 / 17.08.2018 4541

????????? ?????? ?????????????? ???-????????????? "Түйларимиз ҳақида ўйларимиз"
?????????? ??????? ??????????. ?? ?????? ??? ?????? [сайтида хабар берил](#)
[моқда.](#)

مسب جرل نمحل للا

Хурматли жамоат! Динимизда одамларга хуш муомалада бўлиш ва уларга таом улашиш савоби улуғ ишлардандир. Ихлосли халқимиз қадимдан бу суннатларга амал қилиб келади. Мана шундай чиройли суннатлардан бири никоҳ тўйидир. Никоҳ икки бегона, номаҳрамни бир-бирига ҳалол қилгани сабабли, уни эълон қилиш – жумҳур уламолар наздида суннатдир ва бизнинг урфимизда уни “тўй” деб аталади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобаларга тўй қилиш тавсиялари ҳақидаги энг машҳур ривоят “Абдураҳмон ибн Авғанинг ҳадиси” номи ила машҳур. Унда қуйидагилар айтилади.

نَمْحَرِلِدْبَعْ قَلْعَىأَرْمَلَسَوْهُيَلَعْ هَلَلَا يَلَصِّيَنَلَّا نَأْنَعْ هَلَلَا يَضَرِسَنَأْنَعْ
نَرَزَوْ قَلَعَةَأَرْمَأْتَجَّوَزَتْ يَنِإِ، هَلَلَلَوْسَرَأَيَلَاقْ "أَدَهْ أَمْ" هَلَاقَفِةَرْفُصَرَثَلِفَوَعَنْبَـ
ـةَأَشَبْ وَلَوْمَلْوَأَـ، هَلَاقَبَهَذَنْمَةَأَونَـ

(يُذْمِرَتْلَأَمْأَلَأَوْدُوَادُوَبَأَمْأَلَأَوَرَ)

яъни: Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Абдураҳмон ибн Авғ розияллоҳу анҳуда сариқ (ранг) асарини кўриб: **“Бу нима?”**, - дедилар. “Эй Аллоҳнинг Расули, бир аёлга данак вазнидаги тилло (маҳр бериб) уйландим”, дедилар. **“Аллоҳ сенга барака берсин! Бир қўй билан бўлса ҳам тўй қилгин”**, - дедилар”

(Имом Абу Довуд ва Имом Термизий ривояти).

Демак, ким уйланадиган бўлса, кути етганича, ўзини ортиқча уринтирилмасдан тўй қилиб бериши суннатдир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳам уйланганларида имконлари борича тўй қилиб берганлар. Имом Бухорий Анас разияллоҳу анхудан ривоят қилган ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Сафия онамизга уйланганларида меҳмонларни хайс (хурмо ва ёғдан тайёрланадиган, кўриниши биздаги холвайтарга ўхшаган таом) билан меҳмон қилдилар.

Қадимдан катта бир хурсандчилик бўлган тўйни, ҳозирги кунда ўзимиз учун жиддий ташвишга айлантиридик. Тўйга қўшимча маросимлар, ҳар хил сарполар, ўнлаб тоғоралар қўшдик. Ўғлини уйлаш, қизини узатишни ўйлаб, оталарнинг ҳатто соғлиги ёмонлашиб қолмоқда. Аслида динимиз – енгиллик дини! Ҳамма масалада бўлгани каби, тўй масаласида ҳам имкон борича мўътадил йўл тутилади.

яъни: Оиша разияллоху анҳодан ривоят қилинади: “Набий саллаллоху алайҳи васаллам айтдилар: **“Энг баракали никоҳ - харажатлари енгил бўлганидир”** (Имом Байҳақий ривояти).

Никохнинг баракали бўлиши сабабларидан бири – никоҳ харажатлари ва дабдабаларининг камроқ, енгилроқ бўлишидир.

Бошқа ҳадиси шарифда шундай дейилади:

هـ يـ لـ عـ هـ لـ لـ اـ ئـ لـ صـ هـ لـ لـ اـ لـ وـ سـ رـ نـ أـ يـ نـ عـ لـ بـ هـ لـ اـ قـ هـ نـ عـ هـ لـ لـ اـ يـ ضـ رـ ثـ رـ حـ لـ اـ نـ بـ اـ وـ رـ مـ عـ هـ نـ عـ
هـ لـ اـ قـ مـ لـ سـ وـ

۴۰۷) قَهْيَبْلَمَامِلَا هَاؤَرْ اُهْطِسْ وَرُومُالا رْيَخَ وَنْيَرْمَأْ نْيَبَ اَرْمَأْ.

яъни: Амр ибн Ҳорис разияллоҳу анҳу айтди: “Расулуллоҳ саллалоҳу алайҳи васаллам шундай деганлари менга етиб келди: **“Икки иш ўртасидаги ишни** (лозим тутинг). **Ишларнинг яхшиси ўртачасидир”**

(Имом Байхақий ривоят қилған).

Бу ҳадисдаги “икки иш”дан мурод ҳаддан ошиш ва камчиликка йүл қўйишдир. Демак, тўйларимизни ўтказишда ҳам энг яхши йўл – исроф ҳам, баҳиллик ҳам қилмасдан ўрта йўлни тутишдир. Қуръони каримда бу ҳақда шундай дейилади:

ةروس) آم آوقَ كُلَّ ذِنْيَبَ نَالَكَو اُورْتْقَيْ مَلَ و اُفْرَسْيْ مَل اُوقَفْنَأْ اذِنِيْذَلَو
ةيآلا ناقرفلا 67/ة.

яъни: “Улар эҳсон қилганларида исроф ҳам, хасислик ҳам қилмаслар, (тутган йўллари) бунинг ўртасида - мўътадилдир” (Фурқон сураси, 67-оят).

Яна бир муҳим жиҳат шуки – келин ёки куёв танлашда асосий мезон молдунё ва обрў-эътибор бўлмаслиги керак. Зоро, Расулуллоҳ соллалоҳу алайхи васаллам бизга шундай тавсия берадилар:

حَكْنُت : لَاقَ مَلَسَ وَهِيَ لَعْهُ لَلَّا يَلَصِّي بَنَلَّا نَعْهُنَعُهُ لَلَّا يَضَرَهُ رَهْيَرُهْ يَبَأْهُ نَعْنَيِّ دَلِّا تَدَلِّبَ رَفْطَافَ اونِي دَلَّا وَأَوْلَامَجَلَّا وَأَوْبَسَحَلَّا وَأَوْلَامَلَّعَبَرَأَلُهَأَرْمَلَّا . مَلَسُمُمَامِلُهَأَوْلَارَأَكَادِيْتَبَرَت

яъни: Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳу Набий саллаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят қиласи: **“Аёл тўрт нарса учун никоҳланади: моли, насаби, жамоли ва дини учун. Сен диндорини танлагин, барака топгур!”** (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти).

Баъзида қизларимизнинг тенги чиқса ҳам, янада яхшироқ жойлардан умид қилиб, уларни ушлаб турамиз. Гоҳида қизнинг сепи тайёр эмаслиги, бунга қўлимиз калталигини рўкач қилиб, уларнинг умрини ўтказамиз. Ваҳолангки, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадиси шарифларида айтадилар:

اَذِنْتِفْ نُكْت اُولَغْفَاتْ ۝ا لِوْجَوْزَفْ ۝ا قُلْحَوْ ۝ا نَوْصَرَاتْ ۝ا نَمْ مُكْيَلْ ا بَطَخْ
اَذِنْسَوْ ۝يَلَعْ ۝لَلَا يَلَصْ ۝لَلِ ا لُوسَرَلَاقْ ۝لَاقْ ۝نَعْ ۝لَلَا يَضَرَ ۝رَهْ يَبَأْ نَعْ
(ةَجَامُنْبِ ا مَاجِمِلَ اوْ يَذْمَرْتِلَ ا مَاجِمِلَ ا هَاؤِرَ) صِيرَعْ دَاسَفَ وَ صِرَأَلَا كَفْ

яъни: Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар: **“Дини, хулқи сизни рози қиласынан киши совчи қўйиб келса, (қизингизни) унга никоҳлаб беринг. Агар шундай қиласынан келса, ерда фитна ва катта фасод чиқади”** (Имом Термизий ва Имом ибн Можа ривояти).

Тенги чиқсан қызларни турмушга узатмасак, кераксиз матохларни деб, түйларни кечиктиrsак, оиласиз эркак ва аёллар күпаяди, зино ривожланади, насаблар кесилади. Жамиятда салоҳият ва иффат камаяди.

Баъзи йигитлар эса, ҳамма шароитимни яхшилаб оламан деб, уйланмай юришади. Натижада ёшлари ўтиб қолади. Ваҳолангки, бир касбни бошини тутган, нафақаи рўзғор қила оладиган йигитлар камбағалликдан қўрқиб, уйланмай юриши, тўғри эмас. Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай дейди:

اوْنُوكَيْ نِإِمُكَيْأَمِإِ وْمُكَدَّابِعْ نِمَنِيَحَلَّاصَلَأَوْمُكَنَمَىَمَأَيَأَلَا اوْحَلَنَأَوْ
مُكَلَّعْ عَسَأَوْهَلَلَأَوْهَلَصَفَ نِمَهَلَلَا مَوْنُغْيَهَارَقُوفْ

(32) / ۋەنلار ئۆي آلى.

яъни: “Сизларнинг орангиздаги тул (эркак ва аёл)ларни ҳамда қул ва чўриларингиздан яроқлиларини уйлантирингиз! Агар (улар) камбағал бўлсалар, Аллоҳ уларни ўз фазли билан бойитур. Аллоҳ (фазлу карами)кенг ва доно зотдир” (Нур сураси, 32-оят).

Ҳанафий мазҳабига кўра, уйланиш - уйланмасдан умрини ибодатда ўтказишдан афзал, балки суннатдир.

Ояти каримада камбағал бўлганлар турмуш қурганларидан сўнг бой бўлиши ҳақида айтилмоқда. Бунинг устига, уйлангунча бўш, ялқов бўлган йигитлар, уйлангандан кейин ғайратли, ҳаракатчан бўлиб қолишлари кўп кузатилган. Шунинг учун динимиз имконияти бўлган йигитларни уйланишга тарғиб қиласди. Лекин никоҳ суннатининг эълони бўлган тўй қилишни обрў мусобақасига айлантириш, тўйда турли исрофгарчиликлар қилиш динимизда қораланади ва бу ишдан қайтарилади. Чунки Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай дейди:

141. (وَالْأَوْفِرْسُتُ الْمُنْهَى إِلَيْهِ بَعْدُ يَوْمٍ مَّا عَنْ أَرْوَاهُ) نَيْفَرْسُمْلَا

яъни: “...Исроф қилмангиз! Албатта, У исроф қилувчиларни севмайди” (Анъом сураси, 141-оят).

Бугунги кунда бу ояты каримани тушинишга жуда муҳтожмиз. Чунки Аллоҳ таоло исроф қилувчиларни севмаса, Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайхі васаллам “никоҳни баракалиси – сарфу харажати камроғи”, деб турганларида, сарф харажат қилиш учун мусобақа қилсак, ҳатто кучимиз етмай қолганда катта-катта қарзларни бўйнимизга олсак, биз қандай

уммат бўлдик!? Суннатга зид ишларимизни жафосини чекиб турибмизку. Йиллар давомида емай-ичмай йиққан маблағини ва бунинг устига олган қарзларини бир кунда исроф билан сарфлаб, кейин йиллар давомида қарз тўлайди. Тўй куни ўнлаб машиналарни ёллаган куёв тўйдан кейин пиёда юришга ҳам маблағ топа олмайди. Аллоҳ неъмат берган кишилар исроф қилмасдан ўзларига яраша тўй қилишса, бунга шаръан таъқиқ йўқ. Лекин уларга етаман деб, камхаржат одамлар ўзларини қийинчиликка қўйиши соғлом ақлга тўғри келмайди.

Мұхтарам жамоат! Кейинги пайтларда халқимиз орасида куёв томон келин томондан баъзи харажатларни талаб қилиши кўпайиб қолди. Масалан, куёвга бошдан оёқ сарпо қилиш, мебел сотиб олиши каби. Хўш, мана шу харажатлар ҳақида шариатимиз нима дейди, келин ҳақиқатан ҳам юқоридаги харажатларни қилишга мажбурми ёки ихтиёрлими?

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётларига назар қилсак, у зот ва сахобийлар тўй ҳаражатларини ўз зиммаларига олганлар ва маҳр берганлар, лекин келиндан ёки келин томондан ҳеч нарса тамагирлик қилмаганлар. Куёв томон талабгор бўлгани, совчи қўйгани учун, маҳр бериш, тўй қилиш - унинг зиммасида бўлади, албатта. Демак, келин томондан тўй ва бошқа харажатларни талаб қилиш мумкин эмас. Бу шариатимиз кўрсатмаларидан, мардлик ва олижаноблик доирасидан чиқиш бўлади.

Шу нарсани ҳам айтиб ўтиш жоизки, келин томон мутлақо харажат қилиши мумкин эмас, демаймиз, чунки улар ҳам ўз хоҳиши билан, мажбуrlанмасдан баъзи харажатларни қилиши мумкин. Бу улар томонидан эҳсон бўлади. Бу нарса ўзаро келишув ва шариатга тўғри келадиган урф-одатларга кўра бўлиши керак. Бунга қуйидаги ояти каримада ҳам ишора бор:

﴿سَفَنْ مِنْ نَعْمَلَنْ بَطْلَنْ إِلَهْنْ نَوْتَأْقَدْنَ لَنْ اُتَّا وَ
إِلَلَنْ لَنْ هُوْلَكَفَ رَمَأْيَنْ هُوْلَكَفَ﴾ (4/روس).

яъни: “Хотинларга маҳрларини мамнунлик билан берингиз! Агар сизларга ўzlари ундан бирор нарсани ихтиёрий равишда кечса (берса)лар, сизлар уни бемалол, иштаҳа билан тановул қиласаверингиз”. (Нисо сураси, 4-оят).

Тўйлар ҳақида гап кетганда, борган сари оммалашиб кетаётган, на динимизга, на урф-одатларимизга тўғри келмайдиган ишлар ҳақида

гапириб ўтмасак бўлмайди. Масалан, тўйда келин куёвнинг вальс тушиши, “севги тарихи” видеороликини намойиш қилиши кенг тарқалди. Бу ишлар ҳам текинга бўлмайди. Агар бу “севги тарихи” чет элда ишланган бўлса, унинг харажати ҳам “отнинг калласидек” бўлади. Энг асосийси – чет элда сайр қилиб юрган бу икки номаҳрамнинг гуноҳини ким кўтаради? Улар ҳам осмондан тушмаган, кимнидир ўғли ё қизи, кимнидир укаси ё синглиси. Уларни ўз ҳолига қўйсак, гуноҳ қилса ҳам, қайтармасак, исроф қилса ҳам, гапирмасак, ўзимизни оёғимизга ўзимиз болта урган бўламиз. Кейин бу исрофларнинг жабрини барчамиз тортишга мажбур бўламиз.

Аллоҳ таоло барчамизни тўйларда исроф қилиш, манманлик қилиш, ҳаддан ошишдан сақласин ва тўғри йўлида событқадам қилсин! Омин.

ИЛОВА

Муҳтарам азизлар! Маълумки, Аҳли сунна вал жамоа тўртта фиқҳий мазҳабдан иборат бўлиб, улар – Ҳанафий, Моликий, Шофеъий ва Ҳанбалий мазҳабларидир.

Ҳозирги кунда дунё мусулмонларининг деярли ярми айнан ҳанафий мазҳабимизга амал қиласидар.

Ҳанафий мазҳаби асосан Марказий Осиё, Покистон, Эрон, Туркия, Афғонистон, Ҳиндистон, Россия мусулмонлари ўртасида, Араб мамлакатларидан Ироқ, Миср, Сурия, Ливия каби юртларда кенг тарқалган.

Ушбу мазҳаб асосчиси Имом Аъзам раҳматуллоҳи алайҳининг асли исмлари – Абу Ҳанифа Ан-Нўймон ибн Собит ал-Форсий бўлиб, 80-ҳижрий йилда Куфада туғилганлар.

У зот Қуръони каримни Имом Осим қироати бўйича ёд олган, ҳадис илмидан дарс олган, наҳв, адабиётдан етарли даражада таҳсил олган. Шунингдек, қалом илми ва дин асосларини пўхта ўрганганд. Сўнгра, фиқҳ илми билан шуғулланганлар. Фиқҳ илмини танлагани ҳақида у зотнинг ўзи шундай деган эди: “Ҳар қачон фиқҳ билан машғул бўлганимда қалбимда унинг улуғлиги янада ортиб бораверади... Билдимки, фарзларни адо этиш, динни қоим қилиш ва ибодатни мукаммал бўлиши фақат фиқҳни билиш билан тўғри бўлади. Дунё ва охират талаби ҳам айнан фиқҳни билишдадир”.

Бу улуғ зот тобеинларни қаерда ва қачон илм олганларини ўрганар, хусусан фиқҳ ва ижтиҳодда алоҳида ўрин тутган саҳобалар билан алоқада бўлган тобеинларга эргашар эди. Бу хусусда Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг ўзлари шундай деганлар: “Умар ибн Хаттоб, Абдуллоҳ ибн Масъуд ва Ибн Аббоснинг фиқҳини уларнинг шогирдларидан таълим олганман”.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ қирқ ёшида Кўфа масжидида шайхи Ҳаммод ўтирган жойга ўтириб, шогирдлари билан янги фатволар ва турли масалалар устида илм мажлисларини қурдилар. Ўхшаш мисолларни бир-бирига кучли мантиқ ва ўта закий ақл билан қиёслар эдилар ва шу тариқа ҳанафий мазҳабининг фиқҳий усулига асос солдилар.

Имом Аъзам Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ ўзларига хос ижтиҳод йўлларини қўйидагича таърифлайдилар: “Мен ҳукмларни Қуръондан оламан. Агар Қуръондан топа олмасам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларидан оламан. Агар Қуръондан ҳам, Расулуллоҳнинг суннатларидан ҳам топа олмасам, саҳобалардан хоҳлаганимнинг фатвосини оламан. Кейин уларнинг сўзларидан чиқмайман. Аммо, тобеинлардан Иброҳим ан-Нахаъий, Шаъбий, Ҳасан, Ибн Сирийн, Саид ибн Мусайибларга келсак, менинг ҳам уларга ўхшаб ижтиҳод қилишга ҳаққим бор”.

Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ биринчи бўлиб тақдирӣ (фаразий) масалаларда фатво беришни йўлга қўйдилар. Ҳали рўй бермаган масалаларнинг ечимини олдиндан айтиб ўтганлар. Натижада фиқҳ илмининг соҳаси янада кенгайди. Бу ҳақда Имом Шофеъий раҳматуллоҳи алайҳ: “Фиқҳ бобида барча Абу Ҳанифага қарамдир”, – деганлар.

Муҳтарам жамоат! Имоми Аъзам мазҳаби ўзининг мўътадиллиги, Исломнинг асл мазмун-моҳиятини ифодалаб бериши билан асрлар оша диёримиз мусулмонларининг ўзаро ҳамжиҳатлигига, турли хуқуқий муаммоларни осон ҳал қилинишида, баъзида юзага келадиган ҳар хил зиддиятларни бартараф этилишида муҳим асос бўлиб келмоқда.

Уламоларимиз: “Ижтиҳод даражасига етмаган кишилар муайян бир мазҳабни ушлаши лозим”, – дейдилар. Шунингдек бошқа мазҳабларга ва уларга эргашганларга ҳурмат билан қараши лозим.

Бир ишда бир мазҳабга, иккинчи бир ишда бошқасига эргашиш дуруст эмас. Буни уламолар “талфиқ” дейишади. “Талфиқ” эса, ҳаромдир. Динда

адашмаслик учун, маълум бир мазҳабни ихтиёр қилиш ва фақат унга эргашиш лозим.

Абдулҳай Лакнавий “Мажмуатул фатово” китобида: “Ҳиндистон, Мовароуннаҳр шаҳарларида шофеъийларнинг ҳам, ҳанбалийларнинг ҳам, моликийларнинг ҳам мазҳаби йўқ ва ушбу мазҳаб китоблари ҳам топилмайди. Шунинг учун бу шаҳарларда яшовчи билимсиз (мужтаҳид бўлмаган) инсонга Абу Ҳанифа мазҳабига тақлид қилиши вожиб бўлади. Унга ўз мазҳабидан чиқиши мумкин бўлмайди. Ҳарамайнда яшаган кишига бундай эмас. Чунки у ерда жами мазҳабларни топиш имконияти бор”, - деганлар.

Хулоса ўрнида шуни айтишимиз мумкинки, улуғ мужтаҳидларимизга ҳурмат бажо келтириш ва уларнинг йўлини тутиш динимиз равнақи, юрт тинчлиги учун қўшилган улкан ҳиссадир. Аллоҳ таоло ўзаро бирдамлигимизни зиёда қилсин, бизни тўғри йўлида давомий қилсин! Омин.

Манба:*muslim.uz*